

Sukupuolipopulismi ja maskulinistinen standpoint-empirismi

Tuija Saresma

Samalla kun sukupuolentutkimus on vakiinnuttanut akateemista asemaansa, sen arvoa on toistuvasti kyseenalaistettu julkisuudessa. Muutamia esimerkkejä mainitakseni: Tieteen yleistajuistamiseen pyrkivä lehti *Tieteessä tapahtuu* julkaisi erittäin kriittisen ”feminististä väkivaltatutkimusta” käsittelevän kirjoituksen (Kivivuori 2012) vastineineen (Husso ym. 2012; Ronkainen & Husso 2013). Laajalle lukijakunnalle suunnatuissa artikkelikokoelmissa kerrotaan, mikä feminismissä ja naistutkimuksessa määttää ja arvostellaan naistutkimusta ideologisuudesta (Kotro & Sepponen 2007; Malmi 2007; Niemelä & Tammisalo 2006; kritiikin pseudotieteellisyydestä ks. Seppä 2006). *Helsingin Sanomien* raadissakin ruodittiin 23.4.2009 kysymystä siitä, onko naistutkimus vakavasti otettavaa tiedettä. Sosiaalisessa mediassa, nykykulttuurin keskeisessä kansalaiskeskustelun paikassa (Keren 2006; Sunstein 2007), keskustelua käydään matalammalla julkaisukynnyksellä. Sukupuolentutkimusta kyseenalaistavat julkaisut rakentavat omaa ymmärrystään totuudesta, tiedosta ja sukupuolesta vähintään yhtä äänekkäästi kuin akateeminen sukupuolentutkimus ja opetus.

Tarkastelen puheenvuorossani internetissä julkaistuja blogeja maskulinistisen standpoint-empirismän ja sukupuolipopulismän ilmenemismuotona. Maskulinistisella standpoint-empirismällä viitataan sovellukseen feministien esittämästä ajatuksesta sukupuolten rakenteellisesta epätasa-arvosta, jossa kuitenkin käsitetään miesten olevan alistettu ryhmä. Se lainaa feministisen standpoint-epistemologian lähtökohtaa marginalisoitujen kokemuksen

arvokkuudesta tiedontuotannossa mutta pyrkii korjaamaan epätasa-arvoa keskittymällä miesten kokemusten empiiriseen tarkasteluun. (Koivunen & Liljeström 1996, 28.) Sukupuolipopulismilla viitataan sukupuoleen keskittyvään ja sitä yksinkertaistavasti käsittelevään populistiseen retoriikkaan. Populismissa pyritään kansan suosioon epäluottamuksen ja poliittisiin eliitteihin kohdistuvan vihamielisyyden kautta (Wiberg 2011, 14). Käsitän populismia Benjamin Arditin (2007, 62) tavoin representaationa, retorisenä tyylinä. Sisällöllisesti siinä korostuvat yksinkertaistaminen, vastakkainasettelu, protestiluonne ja epärealistisuus ja tyyllisesti puolestaan mustavalkoisuus ja epämääräisyys (Wiberg 2011, 15–16). Sukupuolipopulismilla tarkoitan sellaista kansanomaista puhetta sukupuolesta, joka ottaa tietoisesti eroa sukupuolentutkimuksen teoretisointien ”akateemisista kielipeleistä”. Sukupuolipopulismissa sukupuolesta puhutaan yksinkertaisena kaksinaapaisena järjestelmänä ja naisista ja miehistä tietyillä pysyvillä biologisilla ominaisuuksilla varustettuina ryhminä, jotka saatetaan vielä määritellä toisilleen vastakkaisiksi (ks. Saresma 2012). Populistisen sukupuolikäsityksen taustalla vaikuttavaan epistemologiaan palaan tuonnempana. Ensin esittelen sitä, miten populistista ymmärrystä sukupuolesta sosiaalisessa mediassa tällä hetkellä tuotetaan.

BLOGOSFÄÄRI, TIETO JA TOTUUS

Perinteiset poliittiset toimintatavat saavat blogosfäärissä rinnalleen uusia poliittisia käytäntöjä, nor-

meja sekä toiminnan ja aktivismin muotoja (Keren 2006, 10). Kehitystä on tarkasteltu demokratisoitumisena ja toisaalta jakautumisena pieniin, toisilleen vihamielisiin leireihin (Moe 2011; Sunstein 2007). Blogosfääriä hallitsevat valkoiset koulutetut miehet, mutta se tarjoaa mahdollisuuden myös esimerkiksi feministiseen tai queer-politiikkaan (Pole 2010). Blogosfääri haastaa printtimedian tiedontuotantoa purkaessaan käyttäjien ja sisällöntuottajien erillisyyttä (Kirkup 2010) ja mahdollistaessaan uudenlaisen, tiedon jakamiseen perustuvan totuus-käsityksen (Boler 2008, 6). Ihanteellisimmillaan tietäjien auktoriteettiasema murtuu ja vallanpitäjien hegemonia purkautuu, kun yksittäisistä ihmisistä tulee mielipidevaikuttajia (Keren 2006, 16; Sunstein 2007).

Ajatus blogosfääristä uutena demokraattisena poliittisena areenana paljastuu todellisuudessa usein raadollisemmaksi: demokratisoitumiskehityksen kääntöpuolena blogosfääriä käytetään rasististen, homofobisten ja antifeminististen mielipiteiden levittämiseen sekä jopa sukupuolisodan ja naisvihan lietsomiseen (Sveland 2013). Nettikeskustelut kärjistyvät helposti (Lähdesmäki & Saresma, tulossa; Niemi-Pynttari 2013), ja anonyymius lietsoo vihapuhetta ”toisia” kohtaan.

Blogosfääri näyttää pysäytyskuvia nykykulttuurissa jaetuista tavoista ymmärtää sukupuoli ja ja havainnollistaa netin keskustelujen tapaa esittää sukupuoli. Käytän seuraavassa *Uuden Suomen* blogipalvelussa julkaistavaa Henry Laasanen blogia *Miesten tasa-arvosta ja pariutumista* (<http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/kayttaja/henrylaasanen>) esimerkkinä netissä käytävästä populistisesta keskustelusta, jossa tuotetaan ei-akateemista tietoa sukupuolesta. Bloggaaja esittelee ahkerasti nais- ja sukupuolentutkimuksen alan julkaisuja ja osallistuu aktiivisesti sukupuolentutkimuksen tieteellisyyttä käsittelevään keskusteluun (ks. esim. ”Naistutkimus näennäistiedettä”, Laasanen 2011a; ”Kriittinen naistutkimus”, Laasanen 2011b; ”Naistutkimus voidaan korvata”, Laasanen 2012a; ”Feministisen tasa-arvotieteen puuttuva tutkijanpositio”, Laasanen 2012b; ”Miesticomuksen kurssit kiellettiin Australiassa”, Laasanen 2014). Sukupuolentutkimuksen arvostelu liittyy blogissa ajatukseen, että tasa-arvo on edennyt liian pitkäl-

le ja että feministit ovat ajaneet ”valkoisen suomalaisen miehen” liian ahtaalle (Keskinen 2013; Saresma 2012; 2014).

Valmistellessani esitelmää sukupuolentutkimuksen ja kulttuuritutkimuksen yhteisille, marraskuussa 2013 pidetyille *Totta ja tarua* -päiville selasin kyseistä blogia hakusanalla ”totuus”. Hakuosumia tuli 237. Totuuteen viitataan suoraan kolmen blogitekstin otsikossa: ”Feminismin tuottama ’totuus’ tasa-arvosta” (27.3.2010), ”Totuus puumailmiöstä” (13.9.2010) ja ”Suomalainen totuus [palkkatilastojen väitetystä tasa-arvoharhasta] leviää maailmalla” (5.5.2012). Bloggausten herättämässä keskustelussa käsitellään esimerkiksi seuraavia aiheita: ”totuus ilmaisesta ja halvasta seksistä”, ”totuus tasa-arvosta”, ”totuus naisten tatuoinneista”, ”feministinen totuus tasa-arvosta”, ”totuus parisuhdemarkkinoista”, ”miesliikkeellä on totuus puolellaan” ja ”totuus on feministinen”. Seuraavassa tarkastelen, miten blogin käsitys sukupuolesta ja totuudesta kietoutuvat sen ääneen lausuttuun sukupuolentutkimuksen kritiikkiin.

FEMINISTINEN TIETO

”Feministinen totuus” kyseenalaistetaan blogissa toistuvasti todisteltaessa ”naistutkimuksen epätieteellisyyttä”:

Eräs epätieteellinen piirre ilmenee naistutkimuksen opetuksessa, joka pitää sisällään feminististä propagandaa ja indoktrinaatiota. Tieteellisestä näkökulmasta katsottuna ei ole hyväksyttävää, että naistutkimus esittelee vain feministiseen ideologiaan sopivia tutkimustuloksia. [...] miesten ongelmien ja miesnäkökulmaisten lähteiden näkökulma loisti poissaolollaan. Kapean ideologisen näkökulman opettaminen ei täytä tieteen kriteerejä, jos tarkoituksena on valottaa sukupuolijärjestelmän toimintaa kokonaisuudessaan. (12.3.2010 otsikolla ”Naistutkimuksen tieteellisyydestä”.)

Epätieteellisyyden perusteita ovat bloggaajan mukaan propagandaluonne, indoktrinointi ja ideologisuus. Niiden korjaamiseksi kirjoittaja ehdottaa tasapuolisuutta, mikä tässä yhteydessä tarkoittaa miesten ongelmien ja miesnäkökulmaisten lähte-

den tuomista mukaan alan opetukseen ja tutkimukseen. Käsitteiden hyväksyttävistä tietämisestä liittyy käsitykseen tieteestä neutraalina ja objektiivisena, hypoteesien empiirisenä testaamisena. Blogissa esitetty tietokäsitys tai ymmärrys totuuden luonteesta perustuu kuitenkin yksinkertaistuksille:

Feministinen tasa-arvotutkimus ei tuo selkeästi esille ideologista tutkimuspositiotaan. Se on erityisen kummallista siksi, että naistutkimus on itsevoimakkaasti korostanut, että ”objektiivista” tiedettä ei voi edes olla olemassa. (11.12.2010, 16:00, otsikolla ”Uusi feministiblogi ja naistutkimus”.)

Bloggaaja lainaa feministisen tietoteorian käsitteitä, vaikka häneltä menevätkin tutkijan paikantukset ja subjektipositiot sekaisin. Hän ei näytä tuntevan Sandra Hardingin (1991) ajatusta vahvasta objektiivisuudesta tai Donna Harawayn (1988) feministisen objektiivisuuden käsitettä. Feministiseen tutkimukseen kuuluu yleisesti oman tutkimuksen ideologinen ja teoreettinen paikantaminen (Johnston 2010, 291). Ideologinen sitoutuminen emansipatorisiin tavoitteisiin näkyy esimerkiksi vallan ja patriarkaalisten oletusten näyttämisinä ja kyseenalaistamisena (Liljeström 2004). Nämä bloggaaja ohittaa.

Feministisen epistemologian ymmärrys totuuden sidonnaisuudesta toistuu hieman eri merkityksessä seuraavassa katkelmassa, jossa kirjoittaja toistaa aiempaa tasa-arvoideologian kritiikkiään eri sanoin:

Feministinen tasa-arvotutkimus ei yleensä tuo esille subjektipositiotaan feministisen tasa-arvoideologian edustajana, vaan kirjoittaa tasa-arvosta kuin heidän tietonsa olisi totuus tasa-arvosta. (20.12.2012, 08:31, otsikolla ”Feministisen tasa-arvotieteen puuttuva tutkijanpositio”.)

Bloggauksessa toistuu käsitys feministisestä tutkimuksesta monoliittisena. Syytös tasa-arvoideologiasta positiotestausta jättää huomiotta feministisen tutkimuksen moninaisuuden ja sen, että kaikki feministit eivät pidä naisia tai naiskokemusta tutkimuksen annettuna lähtökohdantana tai tasa-arvoa sen ensisijaisena tavoitteena.

MASKULINISTINEN STANDPOINT-EMPIRISMI

Blogin kirjoittaja muotoilee toistuvasti subjektipositiotaan maskulinistisena tutkijana, jolla on tietty agenda, miesten tasa-arvon parantaminen. Maskulinismi viittaa Suvi Lyytisen (2013, 12) mukaan ”perinteiseen ymmärrykseen maskuliinisuudesta, jossa vallitsevaa miesihannetta ei kyseenalaisteta ja miesten valta-asemaa pidetään itsestään selvänä”. Bloggaaja näyttää yhtäältä ottavan vakavasti feministisen tieteenkritiikin ajatuksen tietämisen näkökulmasidonnaisuudesta. Hän myös nojautuu tulkinnoissa omaan kokemukseensa standpointepistemologian esimerkkiä seuraten. Toisaalta blogissa esitetyt tietoväitteet ovat tuttuja feministisestä empiristisestä epistemologiasta. Tutkimuksen positivistisia lähtökohdita ei kritisoida, mutta asetelma *add women and stir* käännetään ylösalaisin ja vaidaankin: *add men and stir*.

Kutsun blogipostauksissa rakentuvaa tietokäsitystä maskulinistiseksi standpoint-empirismiksi. Feministinen standpoint tarkoittaa Sandra Hardingin (1987, 29) mukaan ainakin sukupuolen kriittistä analysointia, omien kokemusten hyödyntämistä näkökulmana ja sukupuolisensitiivistä itsereflektiota. Maskulinistinen standpoint-epistemologia pyrkii hyödyntämään miesten – ja tässä blogissa juuri valkoisen heteromiehen tai niin kutsutun tavallisen suomalaisen miehen (ks. Keskinen 2013; Saresma 2012; 2014) – henkilökohtaisia kokemuksia tietoväitteiden pohjana. Sukupuoli otetaan annettuna, jolloin mies näyttäytyy monoliittisena ja universaalina kategoriana ja valkoisuus, heteroseksuaalisuus ja keskiluokkaisuus normina (Koivunen & Liljeström 1996, 20). Sukupuolieron nostaminen keskeisimmäksi ja reflektioimattomaksi eroksi peittää näkyvistä etnisyyden, seksuaalisuuden ja yhteiskuntaluokan merkityksen valtakamppailussa. Näin toistetaan niitä epäkohtia, joista postkoloniaaliteoreetikot ja muut arvostelijat ovat kritisoineet feminististä standpointia.

Feministisen empirismin pyrkimyksenä on korjata miehiä norminaan käyttäneen, mutta sukupuolisokean tieteen käytäntöjä tasapuolisemmiksi. Maskulinistiseksi empirismiksi nimeämäni epistemologia pakottaa kysymään, miten tarpeellista on kääntää feministinen empirismi yksinkertaisesti

ylösalaisin ja ”lisätä puuttuva miesnäkökulma”, kun akateeminen sukupuolentutkimus on jo vuosikymmenien ajan osoittanut länsimaisen luonnontieteen olevan patriarkaalista, mieskeskeistä ja sukupuolisokeaa (Keller 1988). Maskulinismi standpointepistemologian lähtökohdantana on erityisen ongelmallinen, sillä se ei ole marginaalinen näkökulma, jollaisesta käsin tuotetun tiedon standpoint-feministit ajattelevat olevan ”todempaa”, vaan valkoisen heteromiehen näkökulma. Niin mieheys, valkoisuus kuin heteroseksuaalisuuskin ovat vallan merkitsemättömiä kategorioita (Choo & Marx Ferree 2010), jotka blogissa esitetään retorisesti marginaalisiksi. Siinä peräänkuulutetaan totuutta, joka ei olisi ideologisesti väritynyttä ”feministisen totuuden” lailla. Samalla tehdään harawaylainen *god-trick* (1988) peittämällä oman näkökulman osittaisuus ja naamioimalla valkoisen heteromiehen katse universaaliksi, kaikkietäväksi positioksi.

VASTAPUHETTA POPULISMILLE

Sukupuoli määrittäyty tarkastelemassani blogissa dikotomisiksi, heteroseksuaaliseksi ja luonnolliseksi. Konservatiivista, biologiaan redusoitua käsitystä sukupuolesta kyseenalaistavat tahot, kuten sukupuolentutkimus, tehdään naurunalaisiksi. Blogin tietokäsitystä voi luonnehtia populistiseksi. Tällainen puhe peittää sukupuolen moninaisuuden ja sen teoreettisten käsitteellistysten hienovaraisuuden. Sukupuolta käsittelevä tieto on siinä problematisoimatonta kokemusperäistä arkitietoa, joka asetetaan vastakkain sukupuolen teoreettisen pohdinnan kanssa. Akateeminen tieto sukupuolesta esitetään tarpeettomana kikkailuna ja biologisia faktoja vastaan taistelemisena. Nais- ja sukupuolentutkimus kuvataan ideologisena huuhaana, jossa feministien muodostama eliitti pyrkii omimaan tieteen ajaakseen omia miesvastaisia tarkoituksiperiään.

Blogi ei ole yksittäinen irrallinen ilmiö vaan osa ”miesten tasa-arvoa” ajavaa kansainvälistä antifeminististä liikehdintää, joka puolestaan linkittyy reaktionarisiin, uusliberalistisiin ja traditionalistisiin sekä myös rasistisiin ideologioihin (Keskinen 2013; Mills & Keddie 2010; Seppä 2006; Sveland 2013). Maskulinistisella miesasialiikkeellä on vaikutusvaltaa mielipiteenmuodostuksessa ja poliittisessa päätök-

senteossa (*Helsingin Sanomat* 2014; Lyytinen 2013). Meneillään näyttääkin olevan naisiin kohdistuva taikaisu (Grundström 2013; Sveland 2013).

Yksi blogi ei edusta koko kansalaiskeskustelua tai edes koko blogosfääriä. Se kuitenkin kuvaa sosiaalisen median kärjistynyttä keskustelukulttuuria sekä kokemuksen ja teorian vastakkainasettelua, jota toki toistetaan myös akateemisessa tutkimuksessa. Blogin tietokäsitys lainaa aineksia feministisistä epistemologioista. Kriittisen sukupuolen pohdinnan sijaan kyse on kuitenkin sukupuolipopulistisista yksinkertaistuksista. Nähdäkseni blogin kohdalle kannattaa pysähtyä kahdesta syystä. Ensinnäkin on tutkimuseettisesti tärkeää, että kuullaan mahdollisimman monia ääniä ja katsantokantoja, jotta todellisuudentaju ei kaventuisi ja johtaisi siihen, että sulkeudutaan vain samannäköisten piiriin (Pekonen 2014; Sennett 2012). Toiseksi blogissa esitetyt totuusväitteet sukupuolesta ovat äärimmäisen poliittisia. Tiedon rajojen ja rationaalisuuden määritelmässä on aina kyse politiikasta (Haraway 1991, 193). Nykyisessä kulttuurisessa tilanteessa kamppailua sukupuolen tai feminismin totuuksista ei käydä pelkästään tai pääasiassa akateemisessa norsunluutornissa. Nettikeskustelijoiden suhde aiheeseen on usein tunneltanut. Kyvyttömyys tai haluttomuus noudattaa akateemisia pelisääntöjä ei vaikuta totuusväitteiden tehokkuuteen. Tiedon määrittelyissä sosiaalisessa mediassa kierrätettävät populistiset käsitykset sukupuolesta ja feminismitä muuntuvat tiedoksi, merkityksiksi, arvoiksi ja päämääriksi (Stoetzler & Yuval-Davis 2002, 320). Jos haluamme olla mukana tiedon määrittelyissä ja esittää vastapuhetta sukupuolipopulismille, meillä ei ole varaa ohittaa näitä keskusteluja.

Puheenvuoro pohjautuu Rovaniemen yliopistossa sukupuolentutkimuksen ja kulttuurintutkimuksen päivillä Truth and tales – Totta ja tarua 28.11.2013 pidettyyn kutsuesitelmään Totuuksien politiikat.

FT, nykykulttuurin tutkimuksen dosentti Tuija Saresma toimii Jyväskylän yliopiston taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella yliopistotutkijana Suomen Akatemian hankkeessa Populismi liikkeenä ja retoriikkana (SA21000019101).

tuija.saresma@jyu.fi

KIRJALLISUUS

- Arditi, Benjamin (2007) *Politics on the Edges of Liberalism. Difference, Populism, Revolution, Agitation*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Boler, Megan (2008) *Digital Media and Democracy. Tactics in Hard Times*. Cambridge: MIT Press.
- Choo, Hae Yeon & Marx Ferree, Myra (2010) Practicing Intersectionality in Sociological Research. A Critical Analysis of Inclusions, Interactions, and Institutions in the Study of Inequalities. *Social Theory* 28:2, 129–149.
- Grundström, Elina (2014) Poliitikassa on meneillään perusteellinen puhdistus. Kolumni, *Helsingin Sanomat* 11.3.2014. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1394431560381> (haettu 2.4.2014).
- Haraway, Donna (1991) *Simians, Cyborgs, and Women. The Reinvention of Nature*. London: Free Association Books.
- (1988) Situated Knowledges. The Science Question in Feminist and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies* 14:3, 575–599.
- Harding, Sandra (1987) Is There a Feminist Method? *Hypatia* 2:3, 19–35.
- Helsingin Sanomat (2014) *Miehet ovat edelleen vaikea pala tasa-arvolle*. Pääkirjoitus 23.2.2014. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1393047587890> (haettu 2.4.2014).
- Husso, Marita, Keskinen, Suvi & Ronkainen, Suvi (2012) Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus. *Tieteessä tapahtuu* 30:6, 59–64.
- Johnston, Linda (2010) The Place of Secrets, Silences and Sexualities in the Research Process. Teoksessa Ryan-Flood, Róisín & Gill, Rosalind (toim.) *Secrecy and Silence in the Research Process*. Abingdon: Routledge, 291–305.
- Keller, Evelyn Fox (1988) *Tieteen sisarpuoli. Pohdintoja sukupuolesta ja tieteestä*. Suom. Pia Sivenius. Tampere: Vastapaino.
- Keren, Michael (2006) *Blogosphere. The New Political Arena*. Lanham: Lexington Books.
- Keskinen, Suvi (2013) Antifeminism and White Identity Politics. Political Antagonisms in Radical Right-wing Populist and Anti-immigration Rhetoric in Finland. *Nordic Journal of Migration Research* 3:4. <http://www.degruyter.com/view/j/njmr.2013.3.issue-4/njmr-2013-0015/njmr-2013-0015.xml> (haettu 23.4.2014).
- Kirkup, Gill (2010) Gendered Knowledge Production in Universities in a Web 2.0 World. Teoksessa Booth, Shirley, Goodman, Sara & Kirkup, Gill (toim.) *Gender Issues in Learning and Working with Information Technology. Social Constructs and Cultural Contexts*. Hershey, New York, 231–243.
- Kivivuori, Janne (2012) Feministinen väkivaltatutkimus: akateeminen liike ja ongelmallinen teoria. *Tieteessä tapahtuu* 30:5, 24–38. <http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/view/6878> (haettu 1.4.2014).
- Kotro, Arno & Sepponen, Hannu T. (toim.) (2007) *Mies vailla tasa-arvoa*. Helsinki: Tammi.
- Laasanen, Henry (2014) Miestutkimuksen kurssit kiellettiin Australiassa. *Uuden Suomen* blogipalvelu 15.1.2014. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/158389-miestutkimuksen-kurssit-kiellettiin-australiassa> (haettu 23.4.2014).
- (2012) Feministisen tasa-arvotieteen puuttuva tutkijanpositio. *Uuden Suomen* blogipalvelu 20.12.2012. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/127640-feministisen-tasa-arvotieteen-puuttuva-tutkijanpositio> (haettu 23.4.2014).
- (2011a) Naistutkimus voidaan korvata. *Uuden Suomen* blogipalvelu 15.11.2011. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/124510-naistutkimus-voidaan-korvata> (haettu 23.4.2011).
- (2011b) Kriittinen naistutkimus. *Uuden Suomen* blogipalvelu 23.2.2011. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/62763-kriittinen-naistutkimus> (haettu 23.4.2014).
- Liljeström, Marianne (2004) Feministinen metodologia – mitä se on? Teoksessa Marianne Liljeström (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologisista*. Tampere: Vastapaino, 9–21.
- Lyytinen, Suvi (2013) Sukupuoli liikkeessä. Miesjärjestöjen tasa-arvopuheissa rakentuvat sukupuolen merkitykset. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 26:3, 5–16.
- Lähdesmäki, Tuuli & Saresma, Tuija (2014, tulossa) *Reframing Gender Equality in Finnish Online Discussion on Immigration: Populist Articulations of Religious Minorities and Marginalized Sexualities*.
- Malmi, Pasi (2007) Mikä feminismissä ja naistutkimuksessa mättää? Teoksessa Kotro, Arno & Sepponen, Hannu T. (toim.) *Mies vailla tasa-arvoa*. Helsinki: Tammi, 8–13.
- Mills, Martin & Keddie, Amanda (2010) Gender Justice and Education. Construction of Boys within Discourses of Resentment, Neo-liberalism and Security. *Educational Research* 4:62, 407–420.
- Moe, Hallvard (2011) Mapping the Norwegian Blogosphere. Methodological Challenges in Internationalizing Internet Research. Teoksessa Hughes, Jason (toim.) *SAGE Internet Research Methods*. Pub. Date: August 2011.
- Niemelä, Jussi K. & Tammisalo, Osmo (2006) *Keisarinnan uudet (v)aatteet. Naistutkimus luonnontieteen näkökulmasta*. Helsinki: Terra Cognita.
- Niemi-Pynttari, Risto (2013) Verkkokirjallisuus hakee muotoaan. Teoksessa Hallila, Mika, Hosiaislouma, Yrjö, Karkulehto, Sanna, Kirstinä, Leena & Ojajärvi, Jussi (toim.) *Suomen nykykirjallisuus, osa 1. Lajeja, poetiikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 349–363.
- Pekonen, Kyösti (2014) Puheenvuoro Marja Keräsen juhlaseminaarissa Jyväskylän yliopistossa 10.1.2014.
- Pole, Antoinette (2010) *Blogging the Political. Politics and Participation in a Networked Society*. New York & London: Routledge.
- Ronkainen, Suvi & Husso, Marita (2013) Sukupuolen ja väkivallan tutkimuksen yhteiskunnallinen relevanssi. *Tieteessä tapahtuu* 31:2, 51–53.
- Saresma, Tuija (2012) Miesten tasa-arvo ja kaunapuhe blogikeskustelussa. Teoksessa Harjunen, Hannele & Saresma, Tuija (toim.) *Sukupuoli nyt! Purkamisia ja neuvotteluja*. Jyväskylä: Kampus Kustannus, 13–34.
- Saresma, Tuija (2014) Maskulinistiblogin sukupuolimaisema feministidystopiana ja kolonialistisena pastoraalina. Teoksessa Saresma, Tuija & Jäntti, Saara (toim.) *Maisemassa. Sukupuoli suomalaisuuden kuvissa*. Jyväskylä: Nykylukulttuurin tutkimuskeskus, 249–284.
- Sennett, Richard (2012) *Together. The Rituals, Pleasures and Politics of Cooperation*. London: Allen Lane/Penguin Books.
- Seppä, Anita (2006) Pseudotieteilijät. *Niin & näin* 13:3, 14–15.
- Stoetzler, Marcel & Yuval-Davis, Nira (2002) Standpoint Theory, Situated Knowledge and the Situated Imagination. *Feminist Theory* 3:3, 315–333.
- Sunstein, C. R. (2007) <http://Republic.com.2.0>. Princeton: Princeton University Press.
- Wiberg, Matti (2011) Mitä populismi on? Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) *Populismi. Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita, 11–21.